

1316, I, 184-280; Hâlid el-Bağdâdî, *Risâle fi işbâti'r-râbîta*, İstanbul 1284; Muhammed b. Abdullâh el-Hânî, *el-Behcetü's-seniyye*, Kahire 1303, s. 42-43, 46-48; Hâfîz Seyyid Hoca, *Risâle fi ibtâli'r-râbîta*, MÜLİF Ktp., Genel, nr. 6941, ek-8, vr. 1^b-8^a; Yûsuf Şevkî Trabzonî, *Hediyetü'z-zâkirîn ve hüccetü's-sâlikîn*, Bulak 1303, s. 4, 10; M. Es'ad İbnü's-Sâhib, *Nûrû'l-hidâye ve'l-irfân fi sîrri'r-râbîta ve'l-teveccüh ve hatmi'l-hâcegân*, Kahire 1311; Veliyyüddin b. Osman Birgivi, *Risâle-i Râbîta*, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 2429, vr. 1^b-30^a; Abdülhakim Arvâsi, *Râbîta-i Şerîfe*, İstanbul 1342; İbrâhim Hilmî el-Kâdirî, *Medâricü'l-hakîka fi'r-râbîta 'inde ehli't-tarîka* (nşr. Âdil Mahmûd el-Behîy – Abdüsselâm M. Saîd), İskenderiye 1381/1962, s. 18; Mahmut Sami Ramazanoğlu, *Musâhabe*, İstanbul, ts., VI, 151; Butrus Abu-Manneh, "Khalwa and Râbîta in the Khâlîdi Suborder", *Naqshbandis* (ed. M. Gaborieau v.dğr.), İstanbul-Paris 1990, s. 289-302; F. Meier, *Zwei Abhandlungen über die Naqshbandiya*, İstanbul 1994, s. 54 vd.; Reşid Rızâ, "er-Râbîta 'inde'n-Naqshbendiyye ve tâtü'l-mürîd li-şeyhîhi", *el-Menâr*, XI/7 (1326/1908), s. 504-515; XII/2 (1327/1909), s. 102-104; İrfan Gündüz, "Tasavvufî Bir Terim Olarak Râbîta", *MÜLİFD*, sy. 7-8-9-10 (1989-92), s. 243-274; Rifat Okudan, "İnsânî Bir İnsiyak Olarak Râbîta", *Tasavvuf*, sy. 10, Ankara 2003, s. 201-218.

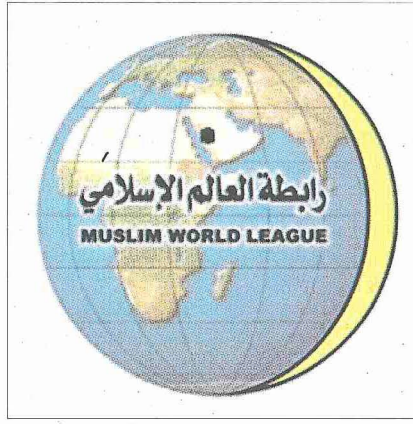
NECDET TOSUN

RÂBITATÜ'L-ÂLEMİ'L-İSLÂMÎ

(رابطة العالم الإسلامي)

İslâm ülkeleri arasında
dinî koordinasyonu
ve yardımlaşmayı sağlamak amacıyla
kurulan teşkilât.

18 Mayıs 1962'de hac sırasında düzenlenen Genel İslâm Konferansı'nda (el-Mü'temerü'l-İslâmiyyi'l-âm) alınan kararla Mekke'de kurulan Râbitatü'l-Âlemî'l-İslâmî (Muslim World League, Dünya İslâm Birliği), genelde İslâm coğrafyasını tehdit eden komünizme karşı müslüman halkları korumak amacıyla ve o yıllarda İslâm ülkelerinde aşırı boyutlara ulaşmış olan milliyetçilik hareketlerini frenlemek için düşünülmüştü; ana hedefi ise İslâm ülkeleri ve müslüman toplumların maddî ve mânevî ilerlemesini sağlamak, aralarındaki birlik ve dayanışmayı temin etmek ve İslâm mesajını dünyaya duyurmaktır. Üye ülkeler arasında tam bir eşitliği hedef olarak çalışmalarına başlayan teşkilâtın kurucu heyeti başlangıçta yirmi bir kişi idi. Halen Râbîta'yı yöneten heyet 1990'lı yıllarda altmış kişiye ulaşmıştır ve çeşitli İslâm ülkelerini temsil eden âlim, devlet adamı ve tecrübeli yöneticilerden oluşmaktadır. Kurucu heyetin başkanı Suudi Arabistan'ın başmüftüsü Muhammed b. İbrâhim Âlüş-Şeyh, meclis üyeleri ise Ebü'l-Hasan en-Nedvî (Hindistan), Saîd Ramazan (Mısır),

Râbitatü'l-Âlemî'l-İslâmî'nin logosu

Ebü'l-A'lâ el-Mevdûdî (Pakistan), Allâl el-Fâsî (Fas) gibi ilim ve devlet adamları, sekreterleri de Suudi Arabistan'ın eski maliye bakanlarından Muhammed Sürür es-Sabbân idi. Hemen bütün üyeler 1953 yılında Kudüs'te toplanan Genel İslâm Konferansı'nda aktif rol almış kişilerdi. Kudüs başmüftüsü Emîn el-Hüseynî ve Suudlu âlim Abdülazîz b. Bâz kuruluşun diğer önde gelen başkanları, Muhammed Ali el-Harekân ve Abdullah Ömer Nasîf de genel sekreterleri arasında yer aldılar; bugünkü genel sekreter ise Abdullah Abdülmuhsin et-Türki'dir.

Uluslararası sivil bir kurum statütüsünde olan Râbîta, İslâm Konferansı Teşkilâtı ve Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin faaliyetlerine katılmakta, aynı zamanda Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) örgütlerinin üyesi bulunmaktadır. Yıllık 120 milyon riyal civarındaki (2005) bütçesinin % 90'ı Suudi Arabistan Krallığı tarafından karşılanmakta, geri kalan kısmını özel kişi ve kurumların yardımları oluşturmaktadır. Râbîta, İslâmî prensiplere uygun yaşama-ları konusunda müslümanları aydınlatmak, İslâm'a hizmet için çalışan kişi ve kurumların çalışmalarına destek vermek, aralarındaki iş birliği ve tecrübe aktarımını sağlamak, İslâm'a davet konusunda yeni metotlar geliştirmek ve uygulamak, eğitim, öğretim, iletişim ve kültür alanlarında İslâm ülkeleri ve müslüman toplumların seviyesini yükseltmek, hac mevsiminde Mekke'de bir araya gelen müslüman önderlerin katkısıyla bütün dünyada müslümanlar arası birlik ve dayanışmayı sağlamak,

müslümanların ortak dili olan Arapça'nın öğretimini yaygınlaştırmak, müslümanları aydınlatıcı toplantılar düzenlemek, yayınlar yapmak, eğitimli ve bilinçli kadrolar yetiştirmek, bu kadrolar için burslar vermek, camilerin müslümanların hayatındaki rolünü daha etkin bir hale getirerek yeni camilerin inşasına yardımcı olmak, ekonomik sebepler, savaşlar veya doğal afetler yüzünden yardıma muhtaç duruma düşen müslümanların ihtiyaçlarını gidermek gibi amaçları gerçekleştirmek için kurulmuştur. Değişik ülkelerde otuz beş büro (2005), on altı İslâm merkezi (2005), kendisine bağlı çalışan maaşlı veya gönüllü kadrolar, düzenlediği kongre, sempozyum ve diğer ilmi, kültürel ve sosyal etkinlikler ve yayınlarıyla faaliyette bulunmaktadır.

Eğitim konusuna özel bir önem veren Râbîta, Mekke'de 1983 yılında İmam ve Davetçi Yetiştirme Enstitüsü (Ma'hadü'l-dâdî'l-eimme ve'd-duât), Moritanya'da 1980'de lise seviyesinde İslâmî İlimler Okulu, Komor adalarında 1988 yılında ilköğretim seviyesinde 4000 öğrencinin öğretim gördüğü altı adet okul açmıştır. Nijerya ve Nijer'de ilköğretim ve lise seviyesinde okullar açan Râbîta, Bengladeş'te meslekî eğitim okulu projesini hayata geçirmiştir. Halen bu okullarda eğitim ve öğretimin devamı Râbîta'nın desteğiyle sağlanmaktadır. Dünyanın çeşitli ülkelerinde öğrenim gören çok sayıda müslüman öğrenciye burs veren Râbîta, aynı zamanda bir eğitim ve öğretim merkezi olarak gördüğü cami ve mescid inşasına özel önem vermektedir ve bu konudaki projeleri desteklemektedir. Râbîta, müslümanların azınlıkta bulunduğu ülkelerde doğrudan merkeze bağlı bürolar açarak onların kültür düzeylerini geliştirmek ve siyasî haklarını elde etmelerine yardımcı olmak yönünde çalışmalar yürütmektedir. Bu bürolar özellikle Afrika ve Balkan ülkeleriyle Ukrayna gibi eski Sovyet cumhuriyetlerinde faaliyet göstermektedir.

Râbîta'nın etkinliklerinden biri de İslâm ülkelerinin önde gelen âlim, düşünür ve davetçilerinin bir araya gelip müslümanların güncel meselelerini tartıştıkları geniş katılımlı Genel İslâm Konferansı'nın düzenlenmesi olup bu konferans 1962, 1965, 1987 ve 2002 yıllarında toplanmıştır. Ayrıca 2002'den itibaren her yıl Mekke'de hac döneminde benzer konuların görüşüldüğü Mekke-i Mükerreme Kongresi tertip edilmektedir. Faaliyetlerinin daha verimli bir şekilde yürütülebilmesi için Râbîta 1975 yılında Dünya Camiler Birliği'ni, 1977'de İslâm Fıkıh Akademisi'ni ve İslâm

ülkelerinin sosyal refahını desteklemek amacıyla Uluslararası İslâm Yardımlaşma Örgütü'nü kurmuştur. Kur'an ve Sünnet'teki İlmî Mûcizeler Komitesi, Mekke-i Mükerreme Yardım Kuruluşu, Haremeyn ve Mescid-i Aksâ Yardım Kuruluşu, Dünya İslâm İletişim Örgütü, Uluslararası Kur'an-ı Kerim Ezberletme Örgütü, Uluslararası Müslüman Kadın ve Aile Örgütü, Uluslararası İslâm Öğretim Örgütü, Dünya İslâmî Tanıtım Örgütü, Uluslararası Yeni Müslümanlar Örgütü, Uluslararası İslâm Ekonomi ve Finans Örgütü, Dünya Bayındırlık ve Kalkınma Örgütü'nden oluşan yan kuruluşlarıyla faaliyetlerini kurumsallaştırarak İslâm ülkelerinde çok sayıda bölgesel kuruluşa yardımcı olmaktadır. Genel sekreter Harekân döneminde Râbîta'nın İslâm hukuku yönündeki çalışmalarına önem verilerek özellikle çağdaş problemler konusunda müslümanları aydınlatacak bir fetva makamının teşkiline çaba harcanmış ve bu amaçla 12 Kasım 1977 tarihinde İslâm Fıkıh Akademisi kurulmuştur. Akademi düzenli biçimde faaliyetini sürdürmekte, toplantılar gerçekleştirilmekte, yapılan araştırmalar ve verilen kararlarla günümüz fıkıh problemlerinin çözümüne katkıda bulunmaya çalışmaktadır.

Râbîta'nın sürdürdüğü bir yayın programı vardır. Kuruluşunun ertesini yılı (1963) resmî organı *Râbîtatü'l-Âlemi'l-İslâmî*'yi (1987'den sonra *Râbîta*), 1973 yılı sonrasında *Journal of the Muslim World League*'i, daha sonra da *Ahbârü'l-Âlemi'l-İslâmî*'yi (1991'den sonra *el-Âlemü'l-İslâmî*) çıkarmıştır. İslâm Fıkıh Akademisi'nin neşir organı *Mecelletü'l-mecma'î'l-fıkhiyyi'l-İslâmî* 1987 yılında yayıma başlamıştır. Uluslararası İslâm Yardımlaşma Örgütü'nün *İğâse* (1992) ve *Yenâbî'u'l-hayr* (2001) isimli iki dergisi neşredilmektedir. Müslümanların güncel meselelerini ele alan periyodik kitaplar da yayımlayan Râbîta bu eserleri "Da'vetül-hak" dizisi adıyla neşretmektedir (2006 sonunda yetmiş yedi kitap). Kur'an ve Sünnet'teki İlmî Mûcizeler Komitesi'nin yayın organı *el-İcâz* ise 1995 yılında yayıma başlamıştır. Bu komitenin aynı konuda neşrettiği değişik kitaplar da bulunmaktadır. Râbîta'nın düzenlediği kongre, sempozyum gibi ilmî toplantı bildiri ve kararları ile bilhassa hac mevsimindeki etkinlikleri ayrı yayınlar halinde çıkmaktadır. Kur'an tercümesi faaliyetleri de Râbîta'nın öncelik tanıdığı en önemli konulardan biridir. İngilizce, Fransızca, Türkçe başta olmak üzere çeşitli dillerde, özellikle Afrika ve Uzakdoğu dillerinde Kur'an tercümesi çalışmaları başlatılmış,

dillerin çoğunda çalışmalar tamamlanmış, tercüme basılmış ve dağıtılmıştır; diğer bir kısmının çalışmaları ise halen devam etmektedir. Ayrıca çok miktarda Kur'an nüshası bastırılmakta ve dünyanın her tarafına dağıtılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Fethi Yeken, *el-Mevsû'atü'l-harekiyye*, Amman 1403/1983, II, 23-25; M. Kramer, *Islam Assembled: The Advent of the Muslim Congresses*, New York 1986, s. 115, 396-397; J. M. Landau, *The Politics of Pan-Islam: Ideology and Organization*, Oxford 1994, s. 236-245; Mâni' b. Hammâd el-Cühenî, *el-Tezâmünü'l-İslâmî: el-Fikre ve't-târîh ve devrü'l-Memleketi'l-Arabiyyeti's-Su'ûdiyye*, Riyad 1999; *er-Râbîta fî sûtür: Râbîtatü'l-Âlemi'l-İslâmî*, Mekke, ts.; *er-Râbîta: Hâkâ'ik ve erkâm: Râbîtatü'l-Âlemi'l-İslâmî*, Mekke, ts.; R. Schulze, "Muslim World League", *The Oxford Encyclopedia of the Modern Islamic World* (ed. J. L. Esposito), Oxford 1995, III, 208-210.

MUSTAFA L. BİLGE

RABİA

(bk. REBİA).

RÂBİA el-ADEVİYYE

(رابعة العدوية)

(ö. 185/801 [?])

Basralı kadın sûfi.

95 (714) veya 99 (718) yılında Basra'da doğdu. Fakir bir ailenin dördüncü kızı olduğu için "Râbia" ismi verilmiştir. Kays b. Adî kabilesinin âzatlî kölesi olduğundan Adevîyye veya Kaysiyye nisbeleriyle anılmıştır. Künyesi Ümmü'l-hayr'dır. Sülemî, *Zikrû'n-nisveti'l-müte'abbidâti's-şüfiyyât* adlı eserinde (s. 27, 54, 59) Râbia el-Adevîyye'nin yanı sıra aynı ismi taşıyan iki kadın sûfiden daha bahseder. Bunlardan biri dönemden ünlü sûfilere Abdülvâhid b. Zeyd'in (ö. 177/793) eşi Basralı Râbia el-Ezdiyye, diğeri Ahmed b. Ebü'l-Havârî'nin eşi Şamlı Râbia (Râyia) bint İsmâil'dir (ö. 228/844). Aynı dönemde üç ayrı Râbia'nın bulunması Râbia el-Adevîyye hakkında kaynaklarda farklı bilgilerin yer almasına sebep olmuştur. Râbia'dan ilk bahseden çağdaş Câhiz onun dönemin meşhur üç kadın zâhidinden biri olduğunu söyler (diğerleri Muâze el-Adevîyye ile sahâbeden Ebü'd-Derdâ'nın küçük eşi Ümmü'd-Derdâ'dır; *el-Beyân ve't-tebyîn*, I, 364; III, 127, 170, 193). Tasavvuf kaynaklarında "nâsikât, sâlihât, mütezezzihât" diye anılan bu kadın sûfiler arasında en meşhuru Râbia el-Adevîyye'dir.

Hakkında en ayrıntılı bilgiyi ve menkıbeleri aktaran Ferîdüddin Attâr'a göre Râbia el-Adevîyye küçük yaşlarda yetim kalır. Basra'daki kıtlık sebebiyle kız kardeşlerinin dağılmasının ardından tek başına hayat sürmeye başlar. Bu esnada zalim bir kişi tarafından 6 akçe karşılığında köle olarak satın alınır. Gündüzleri ağır işlerde çalıştırılan Râbia geceleri kendisini ibadete verir. Bir gece ibadet ederken efendisi başındaki ışığın bütün odayı aydınlatıldığını görünce korkup onu âzat eder. Râbia hürriyetine kavuşunca hacca gitmeye karar verir. Onun dünyadan uzaklaşış zühde yönelmesinin ilk işaretleri hacca giderken çölde karşılaştığı olaylarda ortaya çıkmaktadır. Rivayete göre yükünü taşıması için yanına aldığı eşeği çölde telef olunca kervandakiler yükünü taşımak istemişler, fakat Râbia Allah'ın yarattıklarına değil O'na güvendiğini söyleyerek bu isteği reddeder. Onun dünyanın sahibi Allah'a teveccüh etmesi daha sonraları Hallâc'da görüleceği şekilde Kâbe'ye bakışında da yansımaları bulmaktadır. Menkıbeye göre Mekke yolunda Kâbe'nin kendisini karşılama geldiğini görür ve, "Ben bu evi ne yapayım? Bana bu evin sahibi gerek. O bana, 'Kim bana bir karış yaklaşırsa ben ona bir arşın yaklaşırım' diye seslenmiştir" der. Râbia el-Adevîyye'nin dünyevî olan her şeyi terkedip zühde yönelmesi ilk zâhid sûfilerde yaygın olan ortak bir tavrıdır. Râbia'yı diğer sûfilere ayıran husus onun zühd anlayışını ilâhî aşk fikriyle tamamlamasıdır.

Hacdan sonra Basra'ya yerleşen Râbia kendisine yapılan evlenme tekliflerini reddetmiştir. Râbia'nın bu tavrının kökeninde zühd anlayışı ve evliliğin ilâhî aşkın önünde perde olması düşüncesi vardır. Râbia ile birlikte Basra tasavvuf ekolünün temsilcilerinden olan Abdülvâhid b. Zeyd'in Râbia'ya evlilik teklif ettiğinde ondan, "Git kendine kendin gibi birini bul. Bende hiç arzu işareti gördün mü?" cevabını aldığı rivayet edilir. Râbia'nın bu cevabı, kendisini ilâhî aşktan uzaklaştıran her şeyden kaçınması gerektiğinin sembolik bir ifadesidir. Allah korkusunu esas alan zühd anlayışının temsilcilerinden Hasan-ı Basrî'nin de Râbia'ya evlilik teklifinde bulunduğu rivayet edilirse de Hasan-ı Basrî Râbia'dan yetmiş yıl önce vefat ettiğine göre bu rivayetin doğru olması mümkün değildir. Râbia ile evlenmek isteyenler sadece çevresindeki sûfilere ibaret değildir. O, Basra Emîri Muhammed b. Süleyman el-Hâşimî'nin evlilik teklifini de dünyayı arzulamanın elem, onu terketmenin huzur getireceğini söy-